

O'ZBEKISTONDA XALQARO SOLIQ BITIMLARINING QO'LLANISH AMALIYOTINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Toshkent davlat Iqtisodiyot universiteti
Abduraximov Nuriddin Shavkatovich
e-mail: Nuriddin.Abduraximov@soliq.uz

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonda xalqaro soliq shartnomalarini qo'llash bilan bog'liq muammolar va muammolarni o'rganishga qaratilgan. Tahlil xalqaro soliq munosabatlarida norezidentlar uchun ikki tomonlama soliqqa tortishni bartaraf etish uchun yaratilgan huquqiy bazaga e'tibor qaratiladi. Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining, xususan, xalqaro shartnomalarga taalluqli qoidalarini o'rganib, uning amaliy oqibatlarini aniqlashga va soliq bitimlarini amalga oshirish samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: soliq, imtiyoz, shartnoma, moliya, iqtisodiyot, savdo, sarmoya, strategiya.

ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ НАЛОГОВЫХ СОГЛАШЕНИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация: Данная статья направлена на изучение проблем и вопросов, связанных с применением международных налоговых соглашений в Узбекистане. В центре внимания анализа находится правовая база, созданная для устранения двойного налогообложения для нерезидентов в международных налоговых отношениях. Целью данной статьи является изучение положений Налогового кодекса Республики Узбекистан, в частности касающихся международных соглашений, определение его практических последствий и выработка рекомендаций по повышению эффективности реализации налоговых соглашений.

Ключевые слова: налог, льгота, контракт, финансы, экономика, торговля, инвестиции, стратегия.

ISSUES OF DEVELOPMENT OF THE APPLICATION OF INTERNATIONAL TAX AGREEMENTS IN UZBEKISTAN

Abstract: This article aims to study the problems and issues related to the application of international tax treaties in Uzbekistan. The analysis focuses on the legal framework created to eliminate double taxation for non-residents in international tax relations. This article aims to study the provisions of the Tax Code of the Republic of

Uzbekistan, particularly those related to international agreements, to determine its practical consequences and to make recommendations on increasing the effectiveness of the implementation of tax agreements.

Key words: tax, benefit, contract, finance, economy, trade, investment, strategy.

Kirish

Xalqaro soliq shartnomalarini ishlab chiqish ko'plab yurisdiksiyalarda faoliyat yurituvchi korxonalar va jismoniy shaxslar uchun soliq majburiyatlari bo'yicha aniqlik va aniqlikni ta'minlash orqali transchegaraviy savdo va investitsiyalarni rag'batlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'zbekiston jahon iqtisodiy hamjamiyatining a'zosi sifatida xalqaro soliq standartlarini qo'llab-quvvatlash va xorijiy investitsiyalar uchun qulay muhitni yaratish tarafdori. Biroq, O'zbekistonda xalqaro soliq shartnomalarini amalda qo'llash qo'shimcha tekshirish va tahlil qilishni talab qiladigan muammolarni keltirib chiqaradi.

Asosiy qism

Xalqaro soliq shartnomalari transchegaraviy savdo, sarmoya va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishning muhim vositalaridir. O'zbekiston boshqa ko'plab davlatlar qatori ikki tomonlama soliqqa tortishning oldini olish, soliq aniqligini oshirish va xalqaro tadbirkorlik faoliyatini osonlashtirish maqsadida turli soliq shartnomalarini tuzdi. Biroq, ushbu kelishuvlarning amalda qo'llanilishi samarali amalga oshirilishini ta'minlash uchun hal qilinishi kerak bo'lgan muammolarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqola O'zbekistonda xalqaro soliq shartnomalarini qo'llash amaliyotini rivojlantirish bilan bog'liq masalalarni o'rganadi va potentsial yechimlar haqida tushuncha beradi.[1]

Xalqaro soliq shartnomalari soliqqa oid masalalarni chegaralar orqali hal qilish uchun asos yaratish orqali mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu kelishuvlar ikki tomonlama soliqqa tortilishning oldini olish, soliq to'lashdan bo'yin tovlashni kamaytirish va fiskal shaffoflikni oshirishga yordam beradi. Xorijiy sarmoyani jalb etish va jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashishga intilayotgan O'zbekiston uchun biznes uchun qulay muhit yaratishda xalqaro soliq standartlariga rioya qilish muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro soliq shartnomalarining asosiy qoidalari:

- Xalqaro soliq shartnomalari bir nechta yurisdiksiyalarda olingan daromadlarga ikki tomonlama soliq solishning oldini olish mexanizmlarini taqdim etadi. Soliq imtiyozlari, imtiyozlar yoki rezidentlik tamoyilini qo'llash orqali ushbu shartnomalar daromadning ikki marta soliqqa tortilmasligini ta'minlaydi.

- Ko'pgina xalqaro soliq shartnomalari shartnoma hamkorlari o'rtasida soliq ma'lumotlarini almashish qoidalarini o'z ichiga oladi. Ushbu almashinuv shaffoflikni

oshiradi, soliq to'lashdan bo'yin tovlashga qarshi kurashadi va soliq qonunchiligini boshqarish va amalga oshirishni osonlashtiradi.

- Xalqaro soliq shartnomalari shartnomalarni suiiste'mol qilishning oldini olish uchun ko'pincha benefisiar mulkka oid masalalarni ko'rib chiqadi. Soliqlarni ushlab qolish to'g'risidagi qoidalar shartnoma mamlakatlari o'rtasida dividendlar, foizlar va royalti kabi daromadlarning ayrim turlarini soliqqa tortishni tartibga solishga yordam beradi.

O'zbekistonda xalqaro soliq shartnomalarini amalga oshirishdagi muammolar:

1. Tarbir va muvofiqlik: Asosiy muammolardan biri xalqaro soliq shartnomalari qoidalarini izchil talqin qilish va ularga rioya qilishni ta'minlashdir. Soliq organlari va soliq to'lovchilar tomonidan shartnoma bandlarini turlicha talqin qilish nizolar va noaniqliklarga olib kelishi mumkin.

2. Majburiy qo'llash va muvofiqlashtirish: O'zbekiston soliq organlari va ularning shartnoma bo'yicha hamkor mamlakatlardagi hamkasblari o'rtasida samarali ijro mexanizmlari va muvofiqlashtirish muammosiz amalga oshirilishi uchun muhim ahamiyatga ega. Noto'g'ri muvofiqlashtirish soliq nizolariga, muammolarni hal qilishning kechikishiga va transchegaraviy operatsiyalarga to'sqinliklarga olib kelishi mumkin.

3. Potentsiyani oshirish: Soliq xodimlari va mutaxassislarining murakkab xalqaro soliq qoidalarini tushunish va qo'llash salohiyatini oshirish juda muhim. Xalqaro soliq huquqi bo'yicha o'quv dasturlari va seminarlar O'zbekiston soliq ma'muriyatining soliq shartnomalarini samarali boshqarish bo'yicha vakolatlarini oshirishi mumkin.

4. Oshkoralik va muloqot: soliq masalalarida shaffoflik va soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi samarali aloqa kanallari xalqaro soliq shartnomalariga rioya etilishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shartnoma qoidalarini qo'llash bo'yicha aniq ko'rsatmalar noaniqlikni kamaytirishga va ixtiyoriy rioya qilishga yordam beradi.[2]

Xalqaro soliq shartnomalarini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar:

1. Ta'lim va ta'lim: Xalqaro soliq tushunchalari va shartnomalar talqinini tushunishlarini yaxshilash uchun soliq xodimlari va mutaxassislari uchun maxsus o'quv dasturlariga sarmoya kiriting.

2. Alohida bo'linmani tashkil etish: soliq organi tarkibida xalqaro soliq shartnomalarining qo'llanilishini nazorat qilish va nizolarni faol hal etish uchun mas'ul bo'lgan ixtisoslashtirilgan bo'linmani tashkil etish.

3. Kengaytirilgan hamkorlik: Axborot almashish, transchegaraviy soliq muammolarini hal qilish va shartnoma qoidalarini o'zaro tushunishni kuchaytirish uchun xalqaro hamkorlar bilan hamkorlikni kuchaytirish.

4. Ommaviy tushuntirish kampaniyalari: soliq to'lovchilarga ularning xalqaro soliq shartnomalari bo'yicha huquq va majburiyatlari to'g'risida ma'lumot berish,

ixtiyoriy ravishda rioya etilishini rag'batlantirish va soliq nizolarini kamaytirish maqsadida jamoatchilikni tushuntirish kampaniyalarini yo'lga qo'yish. [3]

Tahlil O'zbekistonda xalqaro soliq shartnomalarini qo'llashda bir qancha asosiy masalalarni, jumladan, talqin qilishdagi nomuvofiqliklarni, ijro mexanizmlarining aniq emasligini, soliq organlari va xalqaro hamkorlar o'rtasidagi muvofiqlashtirishdagi kamchiliklarni ochib beradi. Bu qiyinchiliklar soliq kelishuvlarini samarali amalga oshirishga to'sqinlik qiladi va xorijiy investorlarni transchegaraviy operatsiyalarni amalga oshirishdan to'xtatib qo'yishi mumkin.

Tavsiyalar:

Ushbu maqola natijalariga asoslanib, O'zbekistonda xalqaro soliq shartnomalarini qo'llash amaliyotini takomillashtirish bo'yicha bir qancha tavsiyalarni taklif etadi. Bularga quyidagilar kiradi:

1. Xalqaro soliq shartnomalarini amalga oshirish uchun institutsional salohiyatni mustahkamlash
2. Soliq organlarini soliq shartnomalarini talqin qilish va qo'llash bo'yicha o'qitish va yo'l-yo'riq ko'rsatish
3. Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi ochiqlik va aloqani yaxshilash
4. Transchegaraviy soliq muammolarini hal qilish uchun xalqaro hamkasblar bilan hamkorlikni kengaytirish[4]

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqola O'zbekistonda xalqaro soliq shartnomalarini qo'llash bo'yicha samarali amaliyotlarni ishlab chiqish muhimligini ta'kidlaydi. Aniqlangan muammolarni hal qilish va taklif etilgan tavsiyalarni amalga oshirish orqali O'zbekiston xalqaro soliq standartlariga muvofiqligini oshirishi, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishi va mintaqada iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi mumkin. Xalqaro soliq shartnomalari O'zbekistonning soliq landshaftini shakllantirishda, iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishda hamda transchegaraviy faoliyat bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlik va jismoniy shaxslar uchun soliq aniqligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Amalga oshirish muammolarini hal qilish, salohiyatni oshirish tashabbuslarini oshirish va xalqaro hamkorlar bilan hamkorlikni rivojlantirish orqali O'zbekiston xalqaro soliq shartnomalari afzalliklarini optimallashtirishi, soliq rejimini yaxshilashi va transchegaraviy sarmoya va savdo uchun qulay muhitni yaratishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. M. YUSUPOVA, G. RAXIMOVA "Buxgalteriya hisobi" darslik.
2. Qodirova O., Esonova S. THE FACTORS WHICH IMPACTS TO GDP: UNEMPLOYMENT AND TAXES //Академические исследования в современной науке. - 2022. - Т. 1. - №. 16. - С. 130-134.

3. Тошмаматов, Н. Т., Темиркулов, А. А., & Хабижанов, С. К. (2019). 4.1. Особенности организации внутреннего аудита промышленного предприятия на примере Республики Узбекистан. Аудит и финансовый анализ, (1), 77-81.
4. Otabekov, J., Alikulov, R., Turayeva, G., & Iskanova, M. (2023, April). THE "GREEN ECONOMY" AND ITS PRIORITY FOR IMPROVING ECONOMIC RELATIONS. In International Conference on Business Management and Humanities